

Saimaan ortodoksisen seurakunnan lausunto kirkollishallituksen lausuntopyyntöön 14.2.2018 (Dnro 178/00/2018)

Yleistä

Virhe lausuntopyynnössä. Lausuntopyynnön alussa ilmoitetaan, että myös kirkolliskokous, kirkollishallituksen ja piispainkokouksen ohella, olisi marraskuussa 2018 tehnyt päätöksen seurakuntauudistuksen käynnistämisestä siten, että Suomen ortodoksisen kirkon seurakuntien määräksi ehdotetaan seitsemän.

Kirkolliskokous ei ole tällaista päätöstä tehnyt marraskuussa 2018, koska seurakuntauudistus ei ollut silloin sen asialistalla. Kirkolliskokous toki muutti hiippakuntarajoja ja varasi kirkon talousarvioon määrärahoja hallinnonuudistuksen edistämiseen.

Kun kirkolliskokouksen, kirkkomme ylimmän päätöksentekuelimen, tekemäksi väitetään näin huomattavia asioita, on tällainen väite erittäin vakava virhe, koska sillä harhautetaan lausuntopyynnön saaneita seurakuntia ja luostareita. Virhettä ei ole korjattu virallisesti ainakaan 27.1.2019 mennessä.

Neuvottelu metropoliitta Arsenin kanssa. Kirkkoherra Bogdan Grosu, seurakunnanneuvoston varapuheenjohtaja Henna Mertanen (Mikkeli), seurakunnanneuvoston jäsen Ilkka Häyrinen (Pieksämäki) sekä seurakunnanneuvoston jäsen ja kirkolliskokousedustaja Jarmo Ihalainen (Varkaus) kävivät Kuopiossa 24.1.2019 neuvottelun Saimaan ortodoksisen seurakunnan tilanteesta ja seurakuntauudistukseen liittyvistä asioista metropoliitta Arsenin kanssa.

Lausunto:

Saimaan ortodoksinen seurakunta haluaa jatkaa itsenäisenä seurakuntana, kuten se on ilmoittanut jo aikaisemmissa lausunnoissa kirkollishallitukselle.

Lausunnon perustelut:

1. Saimaan ortodoksisen seurakunnan toimintaedellytyksistä

Saimaan ortodoksinen seurakunta syntyi 1.1.2017, kun Varkauden seurakuntaan liitettiin Mikkelin seurakunta, ja uusi yhteisö sai nimekseen Saimaan ortodoksinen seurakunta. Liitos tehtiin hyvin pitkälti arkkipiispa Leon ohjaamana.

Takana on vasta kaksi yhteistä vuotta. Sulautuminen on osittain kesken. Seurakunnan hallintokulttuurin synkronointi ja kehittäminen vie aikaa ja tarvitsee työrauhaa. On selvää, että palvelukeskuksen aloittama hallintouudistushanke on häirinnyt uuden seurakunnan toimintaa erityisesti vuonna 2018 – taasko tässä jotain pitäisi muuttaa.

Seurakunnan tulevaisuuden toimintaedellytykset perustuvat pitkälti sen talouden vahvuuteen ja riittävään jäsenistön määrään.

Saimaan ortodoksisen seurakunnan **pyhäköt ovat sangen hyvässä kunnossa**, lukuun ottamatta Mikkelin kirkkoa, koska pyhäköitä on hoidettu jo useita vuosia kuntoarvioraporttien suosittamien toimenpiteiden mukaisesti. Mikkelin kirkkoa on aloitettu remontoida lokakuussa 2018 tapahtuneen tulipalon seurauksena ja remontointia jatketaan kuntoarvioraportin mukaisesti lähivuosina.

Saimaan ortodoksisen seurakunnan **taloudellinen tilanne on hyvä**. Talousarvion toteutuman 11/2018 mukaan Saimaan ortodoksisella seurakunnalla on tilisäästöjä noin 150 000 euroa ja rahoitusarvopapereita noin 47 000 euron arvosta. Maksuvalmius on noin neljä kuukautta. Velkaa seurakunnalla on 33 000 euroa.

Lausuntopyyynnön liitteenä oleva Saimaan ortodoksisen seurakunnan talousennuste ei näytä huolestuttavalta eikä puolla liittämistä osaksi suurseurakuntaa. Seuraavan 10 vuoden aikana vuosittainen akuutti sopeutustarve nousee noin 20 000 euroon ja vuosi-investoinnit kirkkorakennuksiin olisivat noin 47 000 euroa. Veroprosenttia olisi nostettava seuraavan 10 vuoden aikana noin 2,02 prosenttiin, kun se nyt on 1,95 %, joka on kirkkokuntamme pienimpiä.

Mikkelin kirkon osa-aikainen vahtimestari on jäämässä eläkkeelle lähiaikoina, mikä tuo vuosittain säästöjä noin 20 000 euroa. Lisäksi Mikkelin kirkon ja seurakuntatalon sähkö- ja lämmityskulut saadaan kuriin, mistä on luvassa säästöjä noin 10 000 euroa vuosittain. Tarkka menokuri ja lisääntyvä vapaaehtoistoiminta ovat toimia, joilla saadaan säästöjä, ennen kuin on tarvetta veroprosentin nostamiseen.

Varkauden ortodoksisessa seurakunnassa pystyttiin sen viimeisinä vuosina **pysäyttämään jäsenkehityksen kääntymisen negatiiviseksi**. Maahanmuuttajataustaiset työntekijät pystyvät vetämään maahanmuuttajataustaisia seurakunnan jäseniksi, mihin myös hiippakunnan venäjänkielisen papin palkkaamisella on pyritty. Mikkelin nuoret työntekijät ovat jo alkaneet puhutella pyhäkköpiirin nuoria perheellisiä. Unohtaa ei voi myöskään Joroisten tsasounaa ja siihen liittyviä tekijöitä, tai seurakunnan alueella toimivia Uuden Valamon ja Lintulan luostareita, jotka puhuttelevat suurta yleisöä. Ylipäättään kirkon aktiivinen näkyminen toiminta-alueensa kunnissa ja harras jumalanpalveluselämä vaikuttavat kirkkoon liittymiseen pitkällä aikavälillä.

Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa voimakkaasti, kun seurakuntien taloudelliset resurssit vähentyvät. Saimaan ortodoksisessa seurakunnassa vapaaehtoistoiminta on kohtuullisella tasolla. Aktiivisia vapaaehtoistoimijoita on alueella seuraavasti: Varkaus 27, Mikkelä 40, Savonlinna 15, Pieksämäki 13 ja Leppävirta 7.

2. Todellinen kuva kappeliseurakunnasta

Hallinnonuudistusta on vuoden 2018 aikana laajasti myyty sillä ajatuksella ”liitettävälle seurakunnille”, että suurseurakuntiin tulee kantaseurakunnan lisäksi lukuisia kappeliseurakuntia. Kappeliseurakunnista on puhuttu jopa alueseurakuntina, joiden asemasta on haluttu antaa varsin itsenäinen kuva.

Oikeustieteen tohtori Mirjami Paso, joka on ollut valmistamassa nykyistä kirkkokuntamme kirkkolakia ja kirkkojärjestystä, on ansiokkaasti 29.12.2018 lausunnollaan selvittänyt, mitä kappeliseurakunta tarkoittaa em. lainsäädännössä.

Paso toteaa, **ettei kappeliseurakunta voi olla seurakunta seurakunnassa**. Kappeliseurakunnalla ei ole Y-tunnusta. Paso toteaa, että itsenäisyydestä luopuvien seurakuntien oikeudellinen ja hallinnollinen asema muuttuu olennaisesti. Kappeliseurakunta ei voi tehdä hallintoa koskevia päätöksiä eikä sille ole edes säädetty aloiteoikeutta suhteessa kantaseurakunnan neuvostoon tai valtuustoon. Kappeliseurakuntaan voidaan määrätä pappi, mutta kanttorin määrääminen sen palveluun on harkinnanvaraista. Pason lausunnosta voidaan päätellä, että kun kappeliseurakunnan hallinto on keveä, kappeliseurakunta toimii lähinnä pyhäkön ympärillä olevan jumalanpalvelusyhteisön vapaaehtoistoiminnan organisaattorina ilman suurempia valtuuksia tai itsenäisyyttä.

Kirkkojärjestyksen 19 §:n 2. momentissa todetaan, että kappeliseurakuntaa koskevassa ohjesäännössä voidaan määrätä, että kappelineuvosto päättää kappeliseurakuntaa varten lahjoitetun tai testamentilla annetun taikka lahjoitusvaroin hankitun sekä sellaisen omaisuuden sijaan tulleen omaisuuden ja sen tuoton käytöstä. Tämäkin on kyseenalaista Suomen lainsäädännön näkökulmasta, koska omaisuuden haltijalla tulee olla joko Y-tunnus tai henkilötunnus, jotta taho tai henkilö olisi oikeustoimikelpoinen. Kappeliseurakunnalla ei ole kumpaakaan tunnusta.

Edellä olevan johdosta voidaan kysyä, miksi Saimaan ortodoksinen seurakunta luopuisi itsenäisyydestään tai mitä lisäarvoa yhden tai useamman kappeliseurakunnan perustaminen alueelle toisi?

3. Todellisempaa kuvaa suurseurakunnasta

Oletetaan, että suunnitteilla olevassa Kuopion ortodoksisessa seurakunnassa, joka on alueeltaan noin kolmen maakunnan kokoinen, seurakunnan neuvosto olisi 10-jäseninen. Silloin sen jäsenet tulisi valita seuraavasti: Kuopio 4-5, Jyväskylä 2-3, Varkaus 1, Mikkeli 1, Iisalmi 1 sekä puheenjohtaja Kuopiosta. Tästä voidaan päätellä, että päätöksenteko olisi hyvin Kuopio-keskeistä.

Suurseurakunnassa läheisyysperiaate olisi lamassa. Johtavien työntekijöiden tulisi tuntea erittäin laaja seurakunta, sen pyhäköt, työntekijät ja toiminnot. Voidaan kysyä suoraan, onko se mahdollista ja pystyykö Kuopion seurakunnan kirkkoherra toimimaan esimiehenä näin laajalla alueella. Kun asioiden läheisyys vähenee, vähenee myös johtavien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden asiaosaaminen.

Saimaan seurakunta on tällä hetkellä pinta-alaltaan hiippakunnan laajin. Seurakunnassa on huomattu, että etäisyydet lisäävät hallinnon ja toimintojen hoitamiseksi ominaista yhteisöviestintää. Samoin tulisi käymään suurseurakunnassa, vielä rajummin ja enemmän aikaa vieden. Helposti päädyttäisiin ratkaisuun, jossa Kuopioon olisi saatava hallintojohtaja, koska taakka on liian suuri kirkkoherralle. Oliko uudistuksessa sittenkään tarkoitus säästää henkilöstökuluissa?

Seurakunnan supistetussa hallinnossa olisi helpompaa tehdä leikkauksia sekä pyhäkköjen että henkilökunnan lukumäärään. Suurseurakunnan talousennuste näyttää alijäämää noin 150 000 euroa jo sen ensimmäiselle toimintavuodelle.

Menisi luultavasti vuosia, ennen kuin suurseurakunta toimisi kohtuullisesti. Tämä aika olisi paljolti poissa niistä seurakunnan ydintehtävien kehittämisestä (OrtL 2 §), joilla kirkkokunnan ja seurakuntien tulevaisuus voitaisiin kääntää positiiviseksi.

OrtL 2 §: ”Kirkko palvelee ihmisiä pyhien toimitusten, ortodoksisen kasvatuksen ja opetuksen, diakonia- ja hyväntekeväisyystyön sekä ortodoksisen kirkon perinteeseen perustuvan muun toiminnan kautta.”

4. Uudistuksen erikoinen lähtökohta

Tiedossa on, että väestö vähenee ja ikääntyy Itä-Suomessa, ja julkisyhteisöjen verotulot vähenevät. Seurakuntien suurimmat kuluerät ovat henkilöstö- ja kiinteistökulut, eivät hallintokulut. Kirkollishallituksen asiakirjoissa ei ole näkynyt ehdotuksia, millä tavoin uudistus säästää varoja. Tätähän seurakunnat ovat kaivanneet.

Mielestämme uudistuksen taka-ajatus on, että voimakkaat **leikkaukset henkilöstöön ja pyhäkköjen lakkauttamiset on helpompi tehdä suurseurakuntien hallinnossa** kuin nykyseurakunnissa. Kun ja jos tällaiseen on tarve, vastaavien päätösten tekeminen on mielestämme mahdollista hiippakunnan piispan johdolla myös Saimaan ortodoksisen seurakunnan kaltaisissa, taloudellisesti itsenäisissä seurakunnissa.

5. Vaihtoehtoinen lähtökohta

Vaihtoehtoinen lähtökohta seurakuntien jäsenistön ja verotulojen vähenemiseen olisi voimistaa toimia, joilla seurakunnat voisivat saada uusia jäseniä. Kiitos kirkolliskokoukselle, että hiippakunnassamme toimii tällä hetkellä venäjänkielinen pappi.

Vuoden 2018 marraskuun kirkolliskokous ei käsitellyt Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelmaa 2016–2020, vaikka suunnitelman vuosittainen seuranta on yksi kirkolliskokouksen tehtävistä. Kirkollishallitus oli ”unohtanut” esitellä ja laatia seurantaraportin. Palvelukeskuksen johtavat työntekijät keskittyivät hallinnonuudistuksen suunnitteluun ilman Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman tarkastelua.

Mitkä ovat olleet palvelukeskuksen toimet ja SWOT-analyysit kirkon ja seurakuntien toimintojen kehittämiseksi sekä kirkon jäsenkehityksen kääntämiseksi positiiviseksi? Miten hallinnonuudistusta on voitu kehittää ilman yhteyksiä Kirkon strategiaan?

Jos tulevaisuutta suunnitellaan negatioiden varassa, tulevaisuus on mitä todennäköisimmin negatiivinen.